

August Varenius Johann Pistorius

Aur he ushiyot be-reshit id est Decas Quinta Illustrissimorum Locorum Geneseos Ebraicae exhauriens Pharascham Chaie Sara & Toledos

Rostochi[i]: Richelius, 1648

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn772388202>

Druck Freier Zugang

R u. Med. 1648
Vareniius, August 16
Vert. Pistorius, Johannes

R u. theol. 1648
August Vareniius.
Johannes Pistorius

בני העיר
עשור זה קשיות בראשית
id est

DECAS QUINTA
ILLUSTRISSIMORUM LOCORUM
GENESEOS EBRAICÆ

exhauriens

PHARASCHAM
Chaie Sara & Toledos,

Quam

בעורת הקבור

In illustrissima Academia Varno-Balticâ

PRÆSIDE

Clarissimo & Excellentissimo Viro

Dn. M. AUGUSTO VARENIO,

SS, Liter. Hebr. Profefs. ordinario, Præceptore

& Promotore suo, omni honoris cultu
observando,

Publicè examinandam proponit

JOHANNES PISTORIUS,

Schacc. Borussus.

*Habebitur in Auditorio majori ad d: 18 Februarij
horis matutinis.*

✻ * ✻ * ✻ * ✻

ROSTOCH

à Typographéo Johannis Richelii, Sen: Typogr.

ANNO 613 176 XLIIIX.

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

*Pistori Hebraum fontem sectaris, abunde
Fonte sitim hoc pelles, donec tibi cœlica pocla
Propinabuntur, diuino neclare plena.*

JOHANNES QVISTORPIUS D.
SS. Th. Prof. Facult. Senior &
Superintendens p. t. Rector.

Ad præstantissimum Pietate, modestiâ,

eruditione

Dn. RESPONDENTEM

Amicum, ob illud Virtutum Trifolium, commendatissimum,

EXequias, tumbamq; & lamentabile munus
QVOD SARÆ, fidei memor, adfectusq; jugalis
Intolerans propè jacturæ, suspiria mille
Vocalesq; inter singultus præstitit *Ab-ram*
Arbepoli, monuisse studes, nec plura moratus
In *Paddan* descendis *Aram*, comitante *Eli-efer*
Funereasq; faces *SARÆ*, tædasq; jugales
UZZHAK conjungis: *PATRIARCHÆ*, post ea, *Syri*
Et *UZZHMAELIS* tumulos ostendere pergis
Consultumq; Deum ob fratrum civile duellum, &
Iure, pudor! *primogenitura* vendita jura
Voce Patris firmata, excluso *Edome*, *JACOBO*.
Hinc lites, fratrisq; minæ, exiliumq; *JACOBI*
Qvem tristes curæq; metusq; & qui occiderat, *Sol*
Barbariesq; loci in tristem solvere soporem:
Sponda solum, durum, sunt pulvinaria saxum:
Et tamen hunc *SCALÆ COELESTIS* somnia somnum
Solantur: (mille hic mysteria, nil nisi Sancti
Terribilis domus hic Domini est: hic janua cœli)
Pergit ad *Evphratem*: facilem durumq; salutat
Labanem, uxoresq; gregesq; labore meretur,

III

Illæ inter sese miro luctamine certant:
Hinc tibi, *Naphtali*, nomen: Sed & has *Dudaim*
Conciliant lites: juber hinc requiescere *Moses*.
Quæ bene dum recolis, *PISTORI*, industria sancta
Virtus, ingeniumq; merentur culmen honoris.

M. Augustus Varenius
SS. Ebr. Lit. Prof. & Disp. Præses.

Sapientia ex Cathedra te doctas edere voces
audivi, & *Sophia* perplexos solvere nodos.
Pregela, noster amor, Testis, *Musa*q; *Sophorum*
Quas tener excelsa *Mons Regius* arce locatas,
Nunc quoq; *Varniacas* Te vis audire *Caucasas*,
Intima lustrantem *Sacri* penetrantia *Verbi*,
Quod *Deus* *Hebræâ* *Mosen* conscribere iussit
Lingua, *Divina* que non antiquior alter
Interpres mentis, *Rerum* primordia pandens.
Hoc age: presentem *Tibi* *Numinis* apprecor auram,
Quia *Spirante* queas ad portum ducere *Cymbam*,
Et *Patria* quondam prodesse, *Tibiq;*, *Tuisq;*.

Eximio ac Præstantissimo *Dn. JOHANNI PISTORIO*,

Amico dilecto, congratulatorus app:

M. Michael Salek *Dantiscenus*,

Perge velut pergis: mediis recte uteris hisce,
Queis sine conanti nulla corona datur,
Extollit Virtus humiles: Ars clarat egenos;
A Virtute, gradum nobilitatis habes.
Niter e discrimen quidvis superare laborum,
Fulciat & pectus spes animola tuum,
Sic facile emerges: Sic vera laude corûsco
Victuram Famam secula cana dabunt.

Ita gratulabundus cognato suo lectissimo
applaudebat

Wilhelmus Schmidius R. B.

LOCUS PRIMUS.

כְּבוֹרַת שָׂרָה

Seu

Sepultura Saræ,

Gen. XXIII.

Concl. I Ut finem, qui est *hominem Dei reddere* ἄριστον, ἢ πρὸς τῶν ἔργων ἀγαθῶν ἐξήγησάμενον perfectè obtineat Scriptura Hebraica, non tantum illa quæ finem supernaturalem & summum seu τὴν διαπίστεως ζωηρίας respiciunt: sed & illa quæ vel *honestatem*, vel hujus *vite* Σεμνότητος, sanctitatis, pietatèq; singularibus exemplis demonstrant velut in alto monumento posita nos intue-ri, & illa quoq; humanitatis, pietatis & charitatis in ipsos etiam de-mortuos exempla particularia jubet imitari. Atq; hæc ratio est, quòd communioribus exemplis omissis (e. c. historià mortis vel sepul-turæ Rebecca, Lea, Zaira &c.) sistat singularia e. g. Gen. 35. casum mo-rientis in agone puerperæ: & hic, exequias solemnes insignis matronæ, fidelisq; maritæ, ut ita hæc etiam parte manifestum sit: Πᾶσιν γὰρ φησὶ θεὸς πόντον, πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς παρακλήσιν &c. ὡς Φελίμων. Locus mortis Saræ dicitur fuisse Kiriath Arba, eademque Hebron, v. 2. membr. 1. de quo nomine primò omnium quæritur. Sit ergo.

Concl. II. Vox עַרְבַּא non est perfectum nomen urbis: sed עִיר עַרְבַּא, Errat e. Euseb. qui de illà πρὸς τὴν, inquit, κολομβίην Ἀρβὰ, ὅστις ἐστὶν ἐκκλησίη χερσῶν. Errant alii qui *urbem Arba* dici putant: si-cut *urbs Roma*, vel *urb. Roma*. Il *Arba* nomen est proprium non appellativum, vel significatione vel primà impositione: proprium au-tem est *Viri celeberrimi inter Anakim seu insignitoris status homines*: pro-batur 1. ex illustri loco Jos 14, 15. Nomen Hebron quondam 1. *urbs Arba maximi illius Viri inter anakim*. 2. Si Kiriath Arba notat *urbem quatuor*

A

vel

vel propter 2. *Anakim. Achiman, Sifai, Talmi, eo: ūq. Patrem: vel אֲנָכִים*
 שָׁם שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי id est, propter quatuor paria conjugum ibi
sepulcrum sc. Adam & Chavam: Abrahamum & Saram, Isaacum &
Rebeccam, Jacobum & Leam, uti commentatur R. S. Jarchi, sequeretur
 nomē longē prius ipsa re significatā illi urbi impositū, cum *Kariat Arba,*
 Mose teste, fuerit urbis illius nomen antiquissimū, illi etiā ante Abra-
 hamum impositum: Chebron a tempore Moysi novū. Errat ergo R. S.
 Jarchi, licet locum illum tam sanctis Sanctorum corporibus condendis
 venerabilē destinatumq; fuisse partim certum sit partim probabile: vid.
 post Bell. R. Benj. in Itiner: qvin Gigantū seu Nephilim & Anakim, quos
 inter eminuit Arba, inusitatā corporis proportione formidabilis, asinar-
 ciq; statu, non minus quam porphyrio Poëta, terribilis, hospitium &
 munimentum validissimum illam fuisse lubentes ex loco Numer. & Jo-
 suæ 14. n. 12. &c. moti concedimus 3. De Adamo & Heva res est incerta.
 Qvod n. id ex Jos 14. 15. probat Lyra, delirat cum versione Vulg. quæ no-
 men אֲנָכִים ibi habet pro proprio primi hominis Adami: cum sic ap-
 pellativum præcedentis Arbæ seu proprii Viri Anakæj: sed & addit de
 suo quod non est in fontibus. *Adam maximus inter Enakim ibi situs est.*
 4. Frustrā autem urgetur Articulus in אֲרָבָע Gen. 35. 28. Equidem,
 ut ut verū sit quod אַרְבַּע in Exod. 3. שֵׁם הָעָצִים לְאִיֹּהֵה מְבֹאֵר בָּהּ. non desunt tamen 1. exempla singularia, ut ut verē singu-
 laria, id est, paucissima: 2. Nomen *Arba* sine dubio plura habuit indi-
 vidua, quorum celebriorem hic specificat Scriptura. 3. הַ אֲרָבָע Illud in
 אֲרָבָע id notat, quod Jos. 24. v. ult. explicatur sc. הָאֲרָבָע בְּעַנְקֵי הָאָדָם הַגֵּר
 4. Et ex ratione nominum priorum gentilium vel locorum com-
 positum facilius etiam ille articulus defenditur. Manet *Kariat Arba*
masie reddi: die Stadt Arba: rectius: Arbestadt/ sicut nos di-
cimus Constantinopolis, Christianopolis, Friedrichsbürg/ Luther, qui
hic reddidit die Hauptstadt/ conf. in loco Josuæ.
 Concl 3. Dubium nullum est quoniam acerbum fuerit Abrahamo
 absenti nuncium mortis Saræ, qui proinde non plura moratus *Hebro-*
nem contendit, & venit לְשָׂרָה וּלְבָכֹתָהּ id est, ad plangen-
 dum (more patrio) *super Saram. & ad plorandum propter illam.* Verbum
 אָרָבָע plus notat quam בכָּה sc. *fletum cum miserabili gestu. & ejulatu*
conjunctionum, & ad lamentationes seu lesos mortuorum in Israel ap-
 propria

propriatur idq; interced. vel h vel hy ita, ut querulâ voce & ejulatione super mortuum, insignem expr. mam doloris affectum, ubi Scriptura formulas lamensantium exprimit per אחי אחי **Ach mein lieber Bruder dass du so bald davon must/** 1. Reg 13, 30. Jer. 16. sic in funeribus Principum: אחי אחי **Ach des redlichen Herrn/** quasi, dass er so frühzeitig von uns scheiden must: quin uti sepulturæ: ita hujus lamentabilis honoris carentia, defuncto erat ignominiosa Jer. 22, 18. Jerem. 25, 33. Tempus luctus seu אבל אבל vid. Gen. 50, 10. in funeribus principum erat 30. vel & 40. dierum: prioris exemplum vid. in funeribus Aaronis, Moysi & c. posterius in funere Jacobi Gen. 50. quod si antecedebat sepulturam, repetebatur ad ipsas exequias miserabilis & clara lamentatio: defuncti publica parentatio, jejunium, statuae seu monumenti cum simplici inscriptione erectio, loci sepulturæ composita ad dolorem denominatio. In privatis luctibus eminet in Scriptura: אבל אבל id est lamentatio super unigenitum Sathar. 12, 10. quâ proinde notatur magna lamentatio.

Concl. IV. Sed quare, cum voce *plangendi* seu *lamentandi* conjungit Spir S. simplex verbum *plorandi* בכה ? R. in mortibus charissimorum nobis capium non raro ipsa natura nobis exprimit *primò quidò vehementissimum planetum. miserabilia per aliquot dies lamenta*: cumq; querelarum desinimus & flebilium modorum paulam facimus, nec amplius plangimus, non tamen lugere, vel illacrymari statim desistimus. Sic igitur illum, qui prior est, & vehementior, planctum lamentabile, verbum אבל : simplicem & continuum, etiam per annum & ultra, fletum verbum בכה exprimit.

Concl. V. Sed quid אחי in voce אחי ? Resp אחי illud minusculum in hac voce antiquissimum esse testis est Masora: Sed cujus rei mysticum sit symbolum, ignoratur. In re obscura, si licebit dicere, quod sentimus, dicimus duo notari 1. vel אחי seu אחי quomodo loquitur Scriptura Jer. 27, 7. Ezech. 27, 31. **Dass Abraham seine Saram herzlich und bitterlich beweinet: vel. dz das Gedächtnis ihrer aufrichtigē Lieb/beständiges Gemüths/und redliches Herzens ihm desto größeren Schmerzen gemacht.** 2. Nec tamen illū indulsisse doloris magnitudini: sed sensim minuisse planctum & luctum propter Saram mortuam, utrumq; nostro exemplo. Prius caractere אחי quasi sub-

ducto caeterisq; literis contractis in formam לבריה: posterius externo literæ minuscule & inolentis signo notari opinamur. Cui non placet nostra sententia, illi liberum scrutinium relinquimus. Det censuram meliorem.

LOCUS SECUNDUS Coemiterium Saræ.

Gen. xxiii. v. 9. II. 17. 19. 20.

Concl. I. Dicitur illud: מערת המכפלה *Lutberus*, eine zwiefache Höhle. Sic פא dicta, inquit, est Spelunca duplicitatis, quod fuerit מערה כהן מערה id est, una spelunca in alteram. Rectius dicitur quod Machpela sit nomen proprium totius loci ad Hebronem sita, in quo & ager Ephronis, & in agro illo spelunca illa nobile Saræ מאמרת: cum expresse ager, in quo spelunca illa, fuisse dicatur in Machpela v. 19. atq; hinc spelunca illa: מערת שדה המכפלה in v. 9. que proinde una cum toto illo agro, omnibusq; immobilibus solemniter cæsis Abrahamo per emptionis contractum קבר לאחות קבר vid. vers. citati.

Concl. II. Emit autem totum illum agrum seu tractum cum speluncâ sepulchrali 400 Siclis seu שקל כסף. Qui, si, uti omnino fas est, pro Siclo vulgari seu communi habeantur, faciunt 100. Imperiales nostra moneta: Si pro sacris, ducentos. Cæterum de hoc פא עברי Ebreorum, cuius valor erat tetradrachmi: pondus dimidia argenti uncia (de sacro jam loquimur) vid. Ar. Mons. Dubium non est: quin illa & celeberrima & antiquissima & verissima fuerit moneta in Israel, nec enim, quod statim certissima erat defectum indicatrix, hic quicquam fraudis aut detrimenti accipi poterat: Fuit autem עבר לסחר כסף gut und gangbar silber Geld pecunia transiens ad mercatores moneta rigorosos, iudices: quanquam, quoad ut plurimum nostra ad mercatores transitoria sit pecunia, propriè illa salutari possit hoc nomine.

Concl. III. Queritur quid sit in v. 6. quod Abraham illustri planè nomine salutatur אבי Elobim, Ein Fürst Gottes? Resp. isa dicitur x. Propter excellentiam Politicam: Princeps enim erat, imperium in amplissimam familiam habebat, præterea quinque Regum calamitate Sodomiticâ luculentaq; victoriâ, & aliis virtutis facinoribus illustrem titulum famum

cile meruerat. 2. Propter dignitatem Propheticam, & manifestationem divinarum magnificentiam Abrahamo toties sectam, quam nec illi ipsi quorum hic insignem humanitatē & pietatem vix satis licet admirari, ignorare poterant.

Concl. IV. Quæritur in v. 13. de interpretatione orationis Abrahami: מי שמעני לך אתה עם אלהיך Luther. Willu mir ihu lassen/ so bitte ich/ &c. Tremell Sed siu ises, quæso audi me. Contra obstat pronominis Attah. cum Lu conjunctio, & hujus אשמעני distinctio, qua perpetua est in tali positu, quo minus subsistere possit, illa interpretatio. Nos talem statuimus. Veruntamen (Tebhir) si tu quæso (id est, si tu is es, qui, quod precor, annuere vis mea voto) audi me, & argentum numeratum accipe, Germ. (Ich nehmedasselbe/ vid. v. 11 mit dancke und tieffster Ehrerbietung vid. v. 12. an) und demnach lieber so du derselbe bist (der mir die Freundschaft und Gnade erzeigen/ und den begehrten Acker benebenst derer darauß verhandenen Hölle erblich und eigenthümlich zukommen lassen wil) so höre mich/ &c. Comprobat Chald. אתה עביר לך שבו. Sst tu facturus es mihi illam benignitatem &c.

LOCUS TERTIUS

Gen. xxiv.

Juramentum.

seu

שבועה:

Concl. I. Quæritur quid sit quod Abraham jurejurando obstrictus Crus servum primum, jubeat illum manum supponere ארת ירכו sub femore Abrahami & Resp. Jurabant olim ministri Dominis: filii Parentibus manu sub femore positâ, idq; 1. in subjectionis signum, 2. Circumcisionis Sacramentum ארת המילה bey dem Sacrament der Beschneidung. 3. Messie ex femore Abrahami egressuri mysterium. Sedebat autem ille, cui juramentum præstabatur Dominus elevato femore, cui supponebat servus vel filius manum, ac si diceret; Hæc mea dextera tibi suppositâ, tuum Dominium: meam vero subjectionem tibi debitam agnosco, meq; commissum mihi à te negotium.

A 3

gotium

gotium fideliter executurum Juro. Ita sim servus tuus! morem hunc
adhuc in Indiâ suo tempore obtinuisse testis est Aben-Efra.

Concl. II. Quæritur de formulâ Juramenti in versu 38. ubi est
argumenti repetitio? R. In significatione jurandi s. vehementer aliquid
affirmandi: $\text{ל} \text{DN}$ vehementer affirmat: DN sine ל vehementer
negat. Sic hoc loco: $\text{ל} \text{DN}$ &c. Mein Herr hat einen Eyd von
mir genommen/ daß ich gewiß/ &c. Sic supra: Schwere mir/ daß du
mir und meinem königlichen Erben keine Falschheit erweisen wollest. DN
 תשקור לי ורנני cap. 21. Sic Esa 5. & 18 Es sollen gar gewiß die grof-
sen Palläste in einem Bräuel der Verwüstung werden. Maleſiguntenti-
unt qui hic ellipsin statunt: pejus faciunt qui in textum addunt: *Dura*
tibi imprecare si non &c. quam horridam & profanissimam formulam
respuit & Lingvæ, & totius scripturæ Hebraicæ sanctitas, Faciunt au-
tem id I & Tremellius.

Concl. III. Quæritur 1. an illud: *Dominus misset Angelum co-*
ram te. in v. 7. sit Votum an vaticinium? Resp. utrumq;. Objicitur
conditio contraria in v. 8. Resp. Addita est illa 1. propter incertitudi-
nem aliquam non *Abrahami* sed *Servi*, 2. Propter perfectionem for-
mulæ juramenti. Notetur autem 1. in subjecto propositionis con-
jungi nomen essentia cum nomine personarum, 2. Illi subjecto non
sine Trinitatis personarum mysterio tria addi syncategorematica. 3.
Et tamen de illo Jehova Elohim prædicari in singulari numero: הוא
 ישלח . Quæritur 2. quid sit in v. 21 משתאה לה ? Resp. idem quod:
 משתאה לה Er hat sie/ die Rebecca/ mit höchsten verwun-
derung angeschawet/ in illius intuitu cum stupore quasi tam juxta vota
succeedentis rei, hæ sit &c. & fuit מחרש id est, præ admiratione & stu-
pore sibiuit: notetur hic accentuatio. Quæritur 3. quid sit in vers. 22.
 קשר Resp. Ornamentum aureum, idq; vel aurium, vel nasi קשר נוס זהב
teu alligatum frontali & inde dependens super nasum. Ponderus
ejus dicitur בקה vel שקל חצי dimidium sibi: paulò plus quam *Duca-*
tus Ungaricus (si de communi) Rola nobilis (si de sacro sibi) valore.
Præterea inter dona propter nuptias numerantur עשרה זהב מסקים עשרה זהב מסקים
bände: pondus aureorum decem: juxta nostram
monetam hæ armillæ facerent 10. *Rosæ nobiles*, & paulò plus: suppo.
fito

sito siclo vulgari. Hinc quanti constiterit Isaaco prima donatio, fa-
cile conjectu.

LOCUS QVARTUS

מֹרֵת אֲבְרָהָם

Mors Abrahami,

Gen. xxv. v. 12.

Concl. 1. Cum plurima sine mortis vocabula, in mortibus S. Patriar-
charum hac ferme usurpat Scriptura Ebraica 1. Verbum מָוֹת quo &
Abrahami, & Isaaci & Jacobi suprema describit. De hac voce diximus
Decade 2. addatur nunc Aben-Esra: Omnis מָוֹת, ait ille מָוֹתָא:
sed non contra. Est igitur מָוֹתָא mors facilis & multi doloris expers seu
מֹרֵת חֲטָפָה מִתָּהּ מֹרֵת חֲטָפָה Mors subitanea, sine precedente graviore
morbo. 2. מֹרֵת commune moriendi vocabulum. Nec tamen illo simpli-
citer hic utitur: sed cum addito: מֹרֵת בְּשִׂיבָה מֹרֵת id est in canitie bona.
Canities ultra 70. annum incipit: bona autem canities est & dicitur, fa-
cilis, nullius turpitudinis sibi conicia, & jucunda: sed & tranquilla
senectus, quibus illa contingit, illi mori dicuntur in canitie bona 3. Con-
gregari ad populū suum vel ad communem Sanctorum triumphantium
Ecclesiam. Differt hęc ratione מִסְפָּדָה & קָבֵר quod hęc dispersio-
nem: illa continuitatem & unionem quandam supponat. Sic est & con-
gregant splendorem tūm cum obscurantur vel occidunt Joel. 2. 10. Homo
congregatur, cum moritur Congregatur autem vel cum iustis vel cum
peccatoribus: illa mors iustorum: hęc damnatorum. de hęc vid. Ps. 27. 9.
de illa Esa. 57. 1. ubi his mors iustorum dicitur מִסְפָּדָה seu collectio: aliud
id sit cum addito: sic est vel: Congregare pedes super lectum signum jam
jam morituri Jacobi: vel Congregari ad populū suum: de illo vide
Genes. 49. 33. hoc de Abrahamo. Genes. 25. 8.: ibidem v. 17. de Ismaele:
de Isaaco Gen. 35. 29. de Jacobo Gen. 49. 33. de Aharene Num. 20. 24. 26.
de Mosi. be Dent. 34. 20. Ex exemplis patet non nisi de morte sancto-
rum vel iustorum illorum sc. qui מָוֹת אֲבְרָהָם sumi phrasin He-
braicam: Congregari ad populū suum: scilicet dum in his: erris vi-

¶

vunt sunt: $\xi\epsilon\nu\omicron\iota$ & $\pi\epsilon\pi\epsilon\tau\iota\delta\eta\mu\omicron\iota$, vel uti loquitur abraham. sunt וְיִשְׁכְּבוּ וְיִשְׁכְּבוּ sunt quærentes populum suum & $\text{παρεπίδησα ἐν ἡλίβρις}$, ad quod παλιτρυμα cum perveniunt eum congregari dicuntur ad populum suum. instar frugum, que cum in horreum seu granarium intrebuntur & congregantur tuta sunt ab imbribus: & separata à Lappis Tribulinq; usq; dum celebrabitur הַחֲסִידִים festum collectionis illius (ita Festum Scenopogiorum Exod. 23. 16. & cap. 34. 22. nominatur quod non sine mysterio proinde celebrandum erat: $\text{כַּחֲקֻפַת הַשָּׁנָה}$ in conversione seu sine anni) quando habitabimus in æternis tabernaculis.

LOCUS QUINTUS

Ismael,

Gen. xxv. v. 18.

Concl. I. Locus est: $\text{לְכָל אַחֵי נִפְרָא}$ Luther. Et (de Ismael) starb für allen seinen Brüdern. Oncelos: $\text{אֵל אֶפְרַיִם כָּל אֶחָיו}$ id est, è regione omnium fratrum suorum habitavit. Lyran & Vulg. coram cunctis fratribus suis obiit. Quæritur, quid juris? Resp. עַל פְּנֵי ante seu coram recte redditur: ita tamen ut anterioritas hic non tam temporis: quam regionis seu loci notetur, adeoq; rectius reddatur per: coram: includitur tamen temporis quoq; anterioritas vid. jam Gen. 21. 28. & Deut. 21. in L. de Primogenito uxoris odiosa. Verbum autem נִפְרָא pro subjecto habet וְהָלַק vel וְהָרַח ut sit sensus: è regione vel coram omnibus fratribus (Isaaco, & filiis Ketura) cecidit illi fors vel habitatio: necessario id videretur dicendum propter locum Gen. 16. 12. Sed, inquis, sic est Ellipsis subjecti: Resp. Materialiter non est: sed subjectum est in membro 1. Hanc expositionem præponimus alteri simpliciter acceptæ. Quod si tamen quis voluerit ita conciliare: & è regione omnium fratrum suorum (habitans in posteris Ismael vid. Memb. 1.) subito mortuus est. Unde in dem et also gegen alle seine Brüder gewöhnet (quod futurum Angelus prædixerat, & completum hic in mem. 1. Spiritus S. dixerat) ist er schleimig gestorben: von usq; adeo refragabimur.

LOCUS

LOCUS SEXTUS

Gen. xxvi, v. 22.

Responsum Rebeckæ.

Concl. Rebecca cum gravida gestaret celebres gemellos Esavum & Jacobum, sensit infantes vehementer luctari & collidi in utero materno: quo paradoxo contristata, cum querula, tantig, intestini conflictus impatiens Deam consulisset, quid tam insolens lucta & collisio gemellorum portenderet, responsum accepit tal: וַיֹּאמֶר רֵעָה בְּבִטְנְךָ שְׁנֵי גוֹיִם כְּבִטְנְךָ וְשְׁנֵי אֲמָתִים כְּמִעַיִךְ יִפְרְדוּ וְלִאֵם מִלְּאֹכְלֵי יִסְרָאֵל יִרְבֶּה וְעַבְדוֹ יִצְעֵר *id est*, Due gentes sunt in utero tuo & duo populi ex ventre tuo dividentur: populusq; populum superabis & major serviet minori: cujus loci membrum posterius in ardeo predestinationis negotio probaturum quod hereditas aeternæ vitæ & ἡ εὐχαισὶς ἢ ἡ ἀσὶ ἐκλογὴ τοῦ ἐξ ἑσῶν ἀλλὰ ἐκ τῆς καλῆς & apostolus adducit, & cum altero Malachia conjungit, unde gratiam & electionem Jacobi irresistibilem, absolutam Esavi condemnationem & servitutem, & qua non portenta formant absoluta salvationis & condemnationis patrani. *Contra:* In his verbis non agitur praeipue de personâ vel Jacobi vel Esavi: ergo nec de electione persona Jacobi ad gloriam, & Esavi rejectione ad aeternam ignominiam. Etenim 1. subjectum רב supponit pro גוי vel אֲמָתִים seu populo Idumæo, ex Esavo pronato: non pro solo Esavi individuo: eadem ratio vocis צעיר. 2. Et illo licet concessio quænam consequentia: Esavus atus primogenitus per specialem ordinem Jacobo subicitur tanquam subditus, ut illum Dominum agnoscat, ei pareat &c. E. ille absolutè vel sine, vel cum intuitu originalis mali est electus: hic reprobat. 3. Non convenit autem id individuis ipso actu: nec in vaticinio uti jam constat: nec in complemento, ex quo contrarium potius probatur. Totaq; præminentia Jacobi præ Esavo hic consistit in primogenitura jure & solemniori benedictione. 2. Solorum Jacobi posterorum seu Judæorum in terram Canaan introductione. 3. In montanorum horridorum, & sterilium locorum Idumæis factâ concessione. 4. Ipsorum Idumæorum subjectione factâ Davidis tempore: atq; hoc secundum literam notatur per רב יעבוד צעיר quamquam illa subiectio &

B

tributi

tributi per salatio diuturna ac perpetua non fuerit. sed, quod in benedictione Esau predictum fuerat, idurui jugum hoc tandem excusserint. & ab humeris suis abiecerint: quin imò ipsi Judaeis dominati sint quando in obsidione Hierosolymorum per Nebucadnezarem rigorosissimi erga fratres Judaeos fuerant, & urbem ipsam funditus cum aliis vastarunt, vid. Ps. 137.

LOCUS SEPTIMUS

Gen. xxv. v. 30, 32.

מכר בכורה

Esau's verkauffte Erstgeburt.

Concl. I. Quæritur quid per בכורה notetur? Resp. Ipsa primogenitura cum juribus maximè terrestri, quod consistebat in duplici portione hereditatis. seu פני שנים vel uti Chald. לכותן ליתן תרון vid. Lex Deut. 21, 15. &c. ubi planè est hoc משפט בכורה. Obtinebatur a. illud vel per generationem, vel per justam ab uno ad alterum translationem, cujus translationis fundamentum erat vel in transferente, vel amittente, vel in accipiente. Forma verò translationis erat primogeniti naturalis à triplici jure exclusio, & solemnis, filii non primogeniti in jus & dignitatem primogeniti inauguratio. Ac in transferente quidam sapius erat vel mystica ratio, & patrie potestatis usurpatio: in accipiente, vel actualis virtutum primogeniti dignarum, possessio, vel prævisa à patre transferente posterorum multiplicatio, vel illustrioris dignitatis accessio, vel Messis generatio: in amittente, vel sceleris enormioris commissio: vel profane juris primogeniture rejectio.

Concl. II. Et talis causa fuit in Esavo ὁς ἀντὶ βρώσεως μίας ἀπέδοτο τὸ πρῶτόγονον αὐτοῦ, uti in æternum facti opprobrium loquitur Apostolus. Ecce, inquit, ego ambulo ad moriendum, & quid mihi primogenitura? quam proinde non saltem rejecit homo βέβηλα: Sed & interposito jurejurando pro uno rufo pulgamento in Jacobum transtulit & cessionem confirmavit, quod profanissimum & indignissimum hominis facinus, quasi indignabundus concisio planè verbis amissionis celeritatem & epuli illius seu delinxi quod in illo sensit Esavus, brevitatem ipsiusq; facinoris indignitatem, connotantibus expressit Spiritus

Spiritus S. in v. ult. Et tradidit Jacobus Esavo iusculum lentium, parit: Und er aß/ und er tranc/ und er stund auff/ und ging davon/ &c. und verachret also seine Erstgeburt. Das heist wol gestressen.

Concl. III. Primogenituram vel conferebat vel confirmabat solemnior & excellentior benedictio, manuū impositio, osculatio, aliaq; ceremonia, ad quam benedictionē accedebat solemnis invocatio divini nominis. Atq; hinc benedictio illa וְבֵרַכְתִּי אֹתְךָ בְּיָמֶיךָ seu benedictio coram Domino dicitur Gen. 27. 7, in quo capite nihil aliud tractatur quam quomodo Jacobus consilio Matris per venationem fratris absentis benedictionem primogeniti irrevocabilem, qua conveniebat illius dignitati per dolum obtinere: quanquam Jacobus ut & Rebecca mater pro se allegare poterant, tum divinum responsum: tum prateritum jam, eumq; spontaneum & juratum emptionis venditionis contractum: modum tamen rei infirmitate multiplex non carere statuimus. Atq; hinc illa Esavi lacrymar. Volens enim postea κληρονομήσω τὴν ἑλωπίαν (NB. articulum, sc. illam benedictionem solemnem primogeniturae Gen. 27. v. 31. 39) ἀποδοιμάδι (Gen. 27. 35. 37) μετένοιας ᾧ (sc. Isaaci) πῶς ἔδωκε κληρονομίαν ἀκροῦν ἡλιζήσας. (Gen. 27. 34. 38.) Videatur ipse Textus.

LOCUS OCTAVUS

Gen. xxix. v. 10.

סלם שמימי :

Die Himmelsleiter.

Concl. I. Totius Pharascha argumentum sistit v. 1. Sectionis & in specie 3. voces, 1. vox נש"ל docet Jacobi ex domo patriā in Paddan Aram egressionem, unde totius Pharascha nomen; 2. Verbum ירד docet Jacobi profecionem, qua describitur a v. 1. Pharascha ad u. 2. 6. 29. 3. Vox ירד docet variam Jacobi in Charan conditionem, wie es dem Jacob bey seinem ungeheuren Schwiegervater dem Laban die 20. Jahr über gegangen in eo enim caetera totius Pharascha occupantur, quorum quadam recapitulatio videri potest Gen. 31. 38. in ipsa profecione occur.

occurrit illustris Scala coelestis visio, & solemnis benedictio, qua vid. d
Pharascbe principio ad u. g. c. 29. *Quaritur hic*

Cont. iii. Primo quatuor in uno וּפְנַע בְּמִקוֹם. Resp. Rabbi-
ni antecessores nostri, ut Rab Jarchi, explicuerunt verbū illud בְּשֵׁן
תְּהִלָּה i. e. in significatione precandi: ita ut vox מִקוֹם quod scriptum
in lingua Magistrorum, notet Deum עֲבוּרֵי תְּהִלָּה
& docet nos quod hic preces vespertinas ad Deum fuderit pius Jaco-
bus, ex habet allhie sein Abend-Gebet gehalten: Equidem verbum פְּנַע si-
gnificationem admittit e intercedendi, precandi vel sicuti dicimus: einen
mit dem Gebet anlauffen/ negari non potest: imò in simili quoq; structura
interced. בְּ particula Gen 23, 8. Jerem 7, 16. nec dubiam quin Jacobus,
cui hinc fratris ira, & terribilis memoria inde ignota, & barbari regio,
futurorum expectatio, ipsaq; noctis & horridi loci solitudo terrorem & so-
licitudines varias incussit ac dentissima supplicatione Deo suas vias suas com-
mendaverit, & in ejusdem memoria obdormiverit, at obstat tamen 1. ver-
bi פְּנַע cum nomine מִקוֹם conjunctio, ejusdemq; propria acceptio scil.
פְּנַע significationem habet occurrendi, irruendi, einen anlauffen/quod fit vel
à supplicante: sic est secundario precibus occurrere, intercedere, vel ab
infectante & hoste, quasi hostili animo incurrere sic 1. Reg. 2, 32. Salomo ad
Benajam: בְּנֵי פְּנַע אִיפּוֹ וּמַחֵה דִּיךְ אֵן אִיפּוֹ: jubet autem Joabum irru-
cidare: nam ille פְּנַע denique hat feindlich/unvermuthlich angefallen zween
Männer/ &c. vel à peregrinante, vel à l. eo uno alteri quasi occurrente,
ibi: cum n. mine loci significat: Da man noch weiter zu gehen vermeynet/
an einen Ort unvermuthlich anstossen/und daselbst verbleibet. 2. ipsa nomi-
nis מִקוֹם perperus in scripturis de loco proprie dicto: nunquam de Deo
acceptio. 3. id quod sequitur שֵׁן הָיָה אֵיבֵן & Resp. בְּמִקוֹם: nec verò sim-
pliciter dicit: sed בְּ cum (-) notat idem בְּמִקוֹם הַיָּדוּעַ הַזֶּה An den-
selben anjero uns (verba enim sunt Moysi) bekanten Ort. 4. accedit ipsos
Rabbinos non nisi Allegoricam habere hanc expositionem: dicit אֵיבֵן:
עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט לֵאמֹר יִתְכַן לְהִירָת וּפְנַע בְּמִקוֹם לְשׁוֹן תְּהִלָּה
i. e. secundum literam hic non mentio fit precationis vespertina: idem de vo-
ce מִקוֹם rectè dicit: Non est quod quæras in scriptura locum, ubi Deus dica-
tur לֵאמֹר מִצְאָנוּ בְּמִקְרָא: אֵיבֵנוּ כֹלֵל עַל הַשֵּׁם מִקוֹם
שֵׁן הָיָה אֵיבֵן הַשֵּׁם מִקוֹם:

Quari.

Quæritur 2. An ex illo quod Jacob **מַנְתְּנוּ הַקָּוִים** seu de lapidibus illius loci summissæ & capiti suppositæ .: mane autem unum scilicet capiti suppositum invenisse dicatur, in v. 18. 22. possit ullo modo probari s. S. Trinitatis mysterium ? Negatur: rectè enim redditur: Er nahm einen von den Steinen desselbigen Orts/ &c. Nec obstat vox pluralis quæ sequitur: etenim **מַנְתְּנוּ** numerus est non nisi pluralis, notans cervicalia, capitalia, was zum Haupte ist/ ein Hauptstücken: Sicut à **גַּרְרֵי** quod pedem notat est plurale **מַגְרָרֵי** was zum Schiffe ist/ eine Infidelle. Ruth. 3. 5. 7. nec tamè mysterium tam sublime plane in historia hæc illustri ignoratur: sed unà cum incarnationis mysterio aliunde jam confirmatum, hic per Dominum scilicet insistentem: per Scalam ipsam cælum terris geminà extremitate conjungentem, per Spiritum s. extremitatem Scalam cælestem cum **J E H O V A H** Patre connectentem, Actum hunc representantem, & per Moysen loquentem: item per Elohim (ipsius Moysi testimonio Gen. 35.) sese hic revelantem, vehementer illustrari statuimus: accedunt alia minora, ut paraphrasis Chaldaica.

LOCUS NONUS

Mensis dierum. Leæ oculi. Rachelis

desiderium. Naphtali.

Gen. XXIX. 7. 14. 17.

Concl. I. **חַדְשֵׁי יָמִים** seu Mensis dierum, vel **יָמֵי לְוָנָה** Luna dierum, Deuter. 21, 13. integrum notat, tempus ambitus Lunæ, sine gånge vollkommene Monatszeit: eadem ratio Anni dierum, biennii dierum vide. Gen. 41, 1, **שְׁנַתֵּי יָמִים**. Sed id notum: uti & illud: Oculi Leæ in v. 17, dicuntur fuisse **רַבִּינִים** id est, debiles, teneri molles, blöde und trübe Augen: contra Chald. per **יָפִים** seu pulchros oculos exponit. Pejus errant qui per **אֲרוֹכֵי** per Aphæresin & exponunt, quasi habuerit oculos longos & deformes. Additur à Jarchio fabula: **Omnes dicebant ad Leam: Duo sunt filii Rebecca, & duæ filia Labani: Major (Lea) nubet majori**

B 3

(1. 400)

(Esau) minor (Rachel) minori (Jacob). Man
 hatte ihr gesagt/ sie solle dem Esau zum Weibe gegeben wer-
 den: atq; hinc illam multis lacrimis deformatæ faciem.
 Sed & illud leve quod in v. 27. pronomen foem. **וְנָתַתְּ** re-
 spiciat *Leam*: *imple*, ait Laban, *septimanam* (septem
dies nuptiales solemnes) huic (Lex) **וְנָתַתְּ** (vel
 & dabimus nos cognati seu parentes) *tibi etiam hæc*,
 Luth. optumè: *Halte mit dieser die Wochen* (7. Hoch-
 zeit Tage) aus. Sed & illud: **וְנָתַתְּ** interdum
 est: *Unter Gott*: interdum **וְנָתַתְּ** loco Dei,
 Gottes Statthalter/ an Gottes statt/ quomodo se negat
 esse talē Jacobus respondens ad importunam Rebeccæ
 postulationem: **וְנָתַתְּ** Luth. optumè: *Schaffe*
mir Kinder: forsitan optumè novit ad Isaaci intercessio-
 nem & 20. annorū supplicationem Deum foecundavisse
 Rebeckā: hinc in illa verba erupit cupida prolis Rachel,
 idemq; facere jussit maritum: *Ruffe den HErrn an/ daß*
Er mir auch einmal Kinder beschere/ wie dein Vater Isaac
gethan. Scilicet Deum & claudere & aperire **וְנָתַתְּ**,
 ignorare planè non potuit: quanquam primogenitus
 quoq; sit **וְנָתַתְּ** *Deus* sc. id præstat foecun-
 dando, seu **וְנָתַתְּ** ad conceptum disponendo: pri-
 mogenitus, perrumpendo, & primò egrediendo.

Concl. II. Quæritur de oratione Rachel in partu
 Naphthali Gen. 30, 8. Etenim Lyranus: additione Dei
 addita sum cum sorore mea. Vulgat. Comparavit me
 Deus, cum sorore meâ. Luther, *Gott hats gewandt mit*
mir und meiner Schwester. Vera expositio hæc est:
Luctationes Elohim (seu coram Elohim) *hactenus*
luctata sum cum sorore meâ, (illa sibi soli foecunaita-
 tus pal-

tis palmam contendit, & hæcenus impetravisse putavit: sed gratia sit coelo) *etiam ego* (nunc) *prevaleui* (semel in illo agone aliquid impetravi) Scilicet utraq; & Rachel & Lea Deum depoposcit sobolem: utraq; precibus colluctata: illa etiam ardentius, & non sine muliebri quadã sororis toties jã Matris æmulatione, cui dum jam gemina proles ex ancilla datur, illa sibi quoq;, meliora sperans, gratulatur in hæc verba erũpens: *bis daher hab: ich mit meiner Schwester der Lea gewaltiglich gleichsam für Gott gerungen* (und ob sie gleich bisdaher mir überlegen gewesen/ und vieler Kinder Mutter geworden) *so hab: ich gleich wol auch/ Gott lob/ einmal das Feld behalten/ &c.* Radix *hna* in Kal nullibi in Scripturã reperitur: Significatio tamẽ illi inest *torquere, obliquare luctatorum instar, qui corpora mutuò pervertere, luxare, obliquare &c. solent.* Hinc in Niphal contorqueri velut in luctã seu duello, luctari, reluctari Job. 5. 13: Hinc *לחמה* *Luctationes graviores*: nec hæc ullibi nisi hoc in loco vox reperitur.

LOCUS DECIMUS

Gen. xxx. v. 14.

Dudaim.

Concl. I. Vox Dudaim, ubicunq; reperitur in Scripturã, reperitur cum Aleph. Reperitur autem nonnisi hoc in loco quinq; & semel in Cantico cap. 7. 14.

Concl. II. Dudaim sunt singularis aliqua species fructuum, sub tempus mellis triticeæ maturorum, eorumq; odoriferorum, rara & cara; *sehr wolriechende* (Cant. 7. 14) und *immb die Weigenerndte* (Gen. 30. v. 14) *reiffe Früchte/ die nicht häufig sonst zu bekommen gewesen.*

Concl.

Concl. III. Cum Chald. reddiderit per יבֿרֿרֿי i. e. Mandra-
 goras, quem omnes ferè Latini sequuntur interpretes: sed & raritas, &
 odoris jucunditas, quam in Dudaïm notari diximus, optumè conve-
 niat Mandragoris, non facîle veterum consensum licebit reprobare,
 & pro illis cum I. & T. *flores amabiles* substituete. Etenim 1. Dudaïm
 esse à דודֿ quod *Dilectum* denotat, & significationem rei amabilis in-
 voluere, est dubium. 2. Sic præsupponitur N Epentheticum. 3. Sup-
 ponitur Cholem דודֿ & Schurek in Dudaïm alternatio. 4. Dud notat
 lebetem. E. Dudim, vel Dudaïm lebetes amabiles. 5. Et certa hic per
 Dudaïm notatur species: at nimis generale est reddere per flores ama-
 biles. De Mandragoris nunc addimus Nicolaum de Lyrà: *Poma,*
 inquit, *Mandragora pulchra sunt & odorifera.* - Dicunt aliqui, quod ista
 poma accepta in escam adjuvant in mulieribus virtutem concipiendi: item
 quod radix habeat similitudinem humanam tam masculinam quam femi-
 ninam &c. Quod in mulieribus libidinem excitent, & *plu m̄rogas*
 ad conceptum disponant negat Aben Esra dicens quod sint qualitatis
 frigida. Forsitan esse potest species Mandragoræ quæ sit qualitatis ca-
 lida, qualis illa quæ *Circa* dicitur, quam amoribus inservire, testis est
 Fr. Georgi⁹ Venetus: qui ipse tamen lilia significari putat, quippe quæ
 calida sint, & concepti valde propria. Augustinus de Mandrago-
 ris: *Rem comperi pulchram & suave olentem: sapore autem insipido. &*
ideo cur eam mulier tantopere concupiverit, ignorare me fateor, nisi
forte propter, pomiraritatem & odoris jucunditatem.

Nos hic Decadem quintam in Dudaïm
 claudimus.

tis palmam contendit, & haecenus imp
sed gratia sit caelo) *etiam ego* (nun
mel in illo agone aliquid impetravi) Se
chel & Lea Deum depoposcit sobolen
colluctata: illa etiam ardentius, & non
dā sororis toties jā Matris æmulationi
mina proles ex ancilla datur, illa sibi q
rans, gratulatur in hęc verba erūpens: b
meiner Schwester der Lea gewaltiglich gle
rungen (und ob sie gleich bißdaher mit öbe
vieser Kinder Mutter geworden) so hab
Gott lob/ einmal das Feld behalten/ &c.
nullibi in Scripturā reperitur: Signific
*torquere, obliquare luctatorum insti
mutuò pervertere, luxare, obliqua*
Hinc in Niphal contorqueri velut in
luctari, reluctari Job. 5. 13: Hinc *מבלי*
graviore: nec hæc ullibi nisi hoc in le

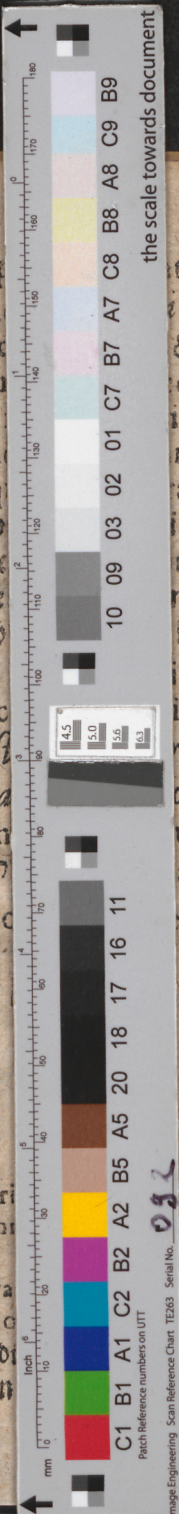
LOCUS DECI

Gen. xxx, v. 14.

Dudaim.

Concl. I. Vox Dudaim, ubicunq; reper
itur cum Aleph. Reperitur autem non
qvies, & semel in Cantico cap. 7, 14.

Concl. II. Dudaim sunt singularis aliqua
tempus messis triticeæ maturorum, eorumq; o
cara; sehr wolriechende/ (Cant. 7. 14) und umb di
30. v. 14) reife Früchte/ die nicht häufig sonstem

tavit:
(se
& Ra
cibus
qua
m ge
a spe
ich mit
ott ge
n/ und
auch/
in Kal
inest
pora
olent.
uello,
iones
ritur.

repe
o qvin
m, sub
ara &
(Gen.
erwesen.
Concl,